

SVENSKA HEM

I ORD OCH BILDER

I detta häfte beskrivas

Doktor och Fru Carl Grimbergs hem i Djursholm av Waldemar Swahn.

Grevinnan Julie Hamiltons hem Stockgården i Stocksund

av Alma Braathen.

Uppvärmning av villor och sportstugor av Karl J. Karlström.

En vandrare gick genom Vinland av Ane Randel.

Stockholm / Iduns Tryckeri A. B.

Årgång XXII. Nr 1. Januari 1934.

Pris kr. 2:50.

Huvudentrén till Stockgården från landsvägen.

Natur och arkitektur hand i hand.

Hos Grevinnan Julie Hamilton på Stockgården i Stocksund.

EN trädgårdskonstnär måste som andra konstnärer ha en levande fantasi för att skapa någonting äkta och bestående. Hos honom liksom hos målaren eller skulptören räcker det inte med teknisk kunnighet, man måste ha en medfödd intuition för vad som är skönt och harmoniskt, om man skall göra ett verkligt gott verk. Hur sant detta är, slår en kanske särskilt starkt, när man en sommarkväll kommer ut till grevinnan Julie Hamiltons stämningsfulla anläggningar på Stockgården i Stocksund. En skimrande färgkaskad av rosor, kaprifolium, clematis, liljor möter redan vid första steget upp på terrasserna, och man vågar nästan tro att denna yppighet är framlockad i Sveriges bergsknallar.

— Och ändå är det kanske just det äktsvenska i denna anläggning som utgör dess förnämsta charme, säger grevinnan entusiastiskt. Vi ha i vår

svenska natur rika möjligheter att skapa små paradiser, om bara de naturliga förutsättningarna tillvaratagas i stället för att som så ofta sker bortelimineras. Sverige har ju, om man jämför med många andra länder, så oändligt mycket att bygga på. Vår natur är ej bara vacker, den är omväxlande och mångskiftande.

Helst borde varje hus vara så avpassat efter sin miljö att det bleve ett med naturen. Men detta kan aldrig uppnås såvida inte hus och trädgård planeras på en gång och i fullt samförstånd. Tyvärr ha vi ännu ej kommit så långt här i Sverige, att det blivit ett naturligt och intimt samarbete mellan arkitekt och trädgårdsplanare. Det vore den lyckligaste lösningen.

Kanske kommer också en följande arkitektgeneration att utforma villasamhällena med bibehållande av naturen mera än vad som nu sker

Gården med huvudbyggnaden och t. v. en flygelbyggnad.

på många håll, fortsätter grevinnan. Man gör sig ofta den frågan, om ej vårt land med så mycket outnyttjad jord kunde ha råd att unna sig lyxen av större skogsbälten, som finge ligga i sitt naturliga tillstånd och avgränsa mindre villaområden. Då skulle villasamhällena ej komma att verka så krälände fulla som nu är fallet, och möjligheten att ordna en mindre grupp egna hem enhetligt och lugnt skulle vara vida tacksammare. Nu välja vi ut de av naturen mest välloftade områdena, och hänryckta tomtspekulanter fröjda sig åt att komma ut och bo i skogen. Men efter ett par år är trakten berövad all den naturskönhet som en gång lockade, och man finner sig sittande på en bergknalle omringad och bekikad av grannar med radio och grammofoon och annat oljud. Av bärbacken, fågelliv och skogsblommor finns föga eller intet kvar. Man frågar sig: måste vårt land, som än så länge inte är så tätt bebyggt, verkligen ha så dyra tomtpriser att ej villatomterna kunde få något större omfång.

För dessa mindre tomter är det också vida svårare att finna en tillfredsställande planlösning. Icke för intet säger en av Englands främsta trädgårdsarkitekter att »det fordras vida större träning och skicklighet att lösa den lilla trädgårdens problem tillfredsställande än att göra något vac-

kert av en uppgift med stora mått». Att under sådana omständigheter skapa en med huset harmonierande trädgård möter i många avseenden stora svårigheter så mycket mera som man har att göra med levande material. Då man bygger ett hus har man lättare att beräkna i varje tum. Men även om det ligger i sakens natur att huset göres färdigt på en gång, under det att trädgården skapas på lång sikt och tillväxt, måste det helas plan tänkas som en enhet.

Vi ha under samtalets gång kommit in i Stockgårdens inre och dess ägarinna framhåller änyo, det hon från början sagt — att det är med stor tvekan hon släpper ut en skildring av sitt hem emedan det kunde uppfattas som anspråksfullt. Men det faktum att »Svenska Hem» med sin önskan att i sin samling införliva ett hem, där trädgården varit skapelsens huvudändamål, gör att betänkligheterna få vika. Det ligger däri ett erkännande av att trädgården börjar bli för oss svenskar vad den sedan länge varit i åtskilliga andra länder — en integrerande del av hemmet. Icke blott väggar och möbler utgöra vårt hem, utan i lyckliga fall även den bit natur som vi kalla vår trädgård. Engelsmännen förstå att njuta denna välsignelse, även danskarna ha i hög grad förståelse därför. Detta visas bäst av det förhållan-

det att i de flesta danska hem, bondgårdar såväl som slott, prästgårdar liksom enklare småhem, av alder ägt ett rum som bär namnet »havestuen». Detta är i allmänhet en älskad samlingsplats för familjen och har direkt förbindelse ut till trädgården. Säkert ha vi under sista decenniet gjort många framsteg i den riktningen, och i Tyskland ser man tydligt hur arkitekter och trädgårdsarkitekter söka att göra trädgården till en lättillgänglig del av hemmet. Bland de starkaste förkämparna må nämnas arkitekt Harry Maasz i Lübeck, som med säker blick för vad som kan utvinnas av en liten jordbit utformat många vackra sommarrum, där man kan både bada och

i övrigt njuta tillvaron. Det finns ingen anledning varför vi ej här i Sverige skulle i långt högre grad än vad som nu sker kunna utnyttja våra korta somrar på samma sätt. Borde vi ej snarare ännu intensivare njuta den tid som står oss till buds. Vi ha ju dessutom vad många andra länder sakna — de långa ljusa sommarkvällarna.

Hur dessa principer tillämpats på Stockgården visa i någon mån fotografierna. När man står inne i de vackra rummen — där en mängd tju-sande och praktiska byggnadsdetaljer såväl som en säkert avvägd färgverkan röjer konstnärssinnet — och kastar blicken genom ett fönster eller en öppen dörr, möter man över allt blommor och grönska. Ett steg blott så är man där ute i all härligheten. Och vi vandra från det lilla köket, som man knappt kan se sig mått på, rakt ut i en allé av riddarsporrar, alltjämt språkande om det fängslande och krävande yrke som värdinnan utövar.

— Under de 15 år jag yrkesmässigt hållit på med trädgårdar har jag arbetat i snart sagt alla landskap i Sverige, där man över huvud taget kan anlägga en trädgård, och sysslat med de mest olikartade anläggningar från herrgårdsträdgårdar till små sommarhem. Och jag har kommit till den uppfattningen, att ju mer man lyckas ta vara på olika traktens och uppgifters egenart desto större utsikt har man att utvinna ett gott resultat. Man måste leva sig in i den trakt där trädgården skall läggas. Då minskas också för trädgårdsarkitekten risken av schablon, något han ständigt bör vara på vakt emot, och i stället söka avlyssna vad naturen själv har att säga.

Vida oftare än vad som borde nog naturen lämnas i fred i största möjliga mån och helst bara förstärkas och göras fylligare genom sådan

*Grevinnan Julie Hamilton,
född Simmons.*

växtlighet som passar på platsen. I stället röjer man kanske helt brutalt bort både träd och stenformationer, som kunde blivit de mest tacksamma utgångspunkter för vidare planläggning. Vi se ju ännu i äldre villasamhällen hur man resolut högg ned träden och planterade kompakta fruktträdgårdar i stället. Nu ställer sig den metoden dess bättre för dyrbar.

— I allmänhet tillråder jag folk som skall anlägga en trädgård att först göra klart för sig hur mycket de orka med, och ej göra trädgården större än vad de gå i land med. Det viktigaste är sedan att man gör upp en detaljerad plan, som nogga genomtänkes. Därigenom sparas oändligt med arbete

och många missräkningar. Vidare är det, om arbetskraften är begränsad, en god regel att ej börja arbetet på alla punkter på en gång utom då jordflyttning och dylikt så fordrar. Gå systematiskt till väga och tag en bit i taget!

Blommornas inbördes gruppering och färgharmonier är en sak som man heller inte på villkor får försumma utan nogga genomtänka. Det betyder mer än man kanske tänker sig att få färger som harmoniskt sammansmälta, hela trädgården kan genom detta komma att andas mera vila och ro.

— Gallringen är för mig en mycket älskad gren av trädgårdens utformning, berättar grevinnan vidare. Det är också en av de få åtgärder i en trädgård som genast visar resultat och som rätt utförd brukar uppskattas även av den mest räddhagade. En väl genomtänkt och genomförd gallring tillåter det värdefulla i trädens struktur att framträda och utveckla sig, samtidigt som den öppnar utsikten för det bakomliggande.

— Men gallring är någonting som i Sverige ofta göres hårdhänt och våldsamt när man tröttnat på att inte se solen och utsikten. Eller också sker den inte alls — och det är nästan ännu värre.

— Träden äro mina vänner, säger folk, vi nämns inte... Men det är väl inte någon mening i att låta sina vänner tränga ihjäl varann! Engelsmännen förstå det där kanske mer än andra. De kunna konsten att få långa perspektiv mellan och under träden. Genom en omsorgsfull gallring eller bara genom att decimera grenarnas antal, kan man få fram trädens karaktär så att det som kanske förut liknat en kvast helt plötsligt visar rena, ädla former.

— Se på den där eken till exempel. Den har av naturens nyck formats precis som en kronhjärt, endast några av de undre grenarna ha gall-

Vardagsrummet med dörr t. h. åt hallen, t. v. åt arbetsrummet.

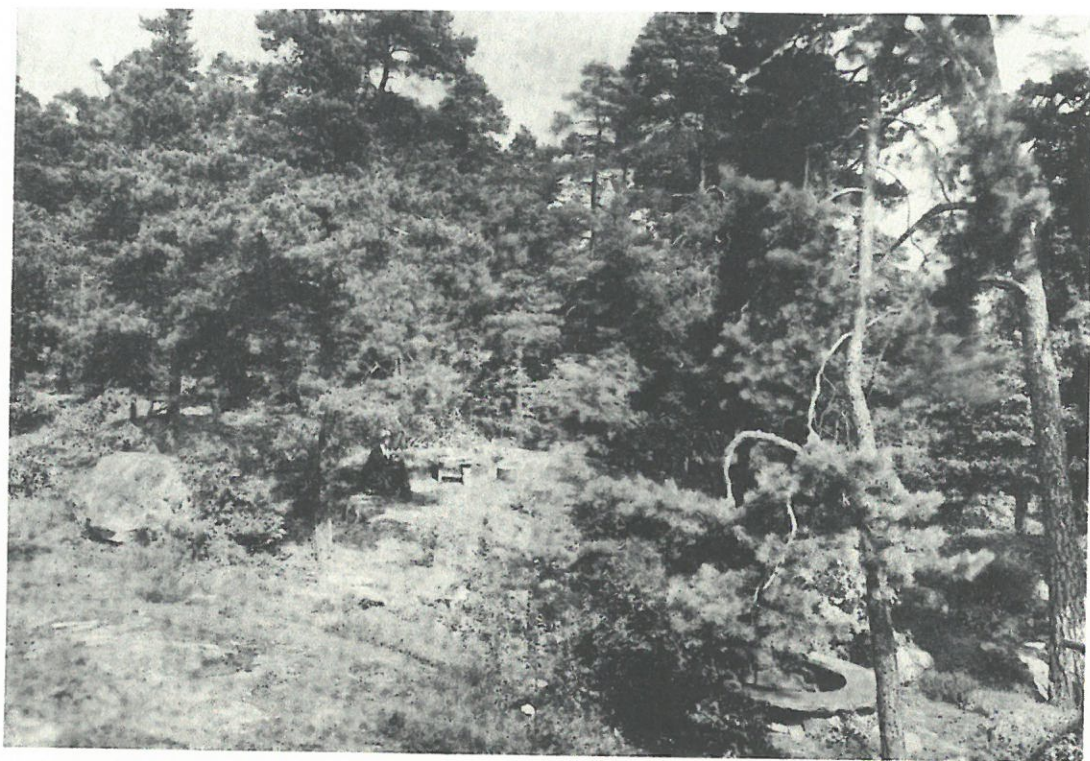
Vardagsrummet.

Arbetsrummet.

Vardagsrummet med dörr till trädgården.

Trädgården, nordsidan med kaffehörnan.

Trädgården, sydsidan.

Lillstugans torrtak med sitt frodiga gräs och blåklockor.

Terrasstrappa med torn »Frage Zeichen».

Digitalis är ett ställigt ogräs.

rats bort för att den bättre skulle komma fram. Och den här sloktallen skulle aldrig ha kommit till sin rätt, om ej undan för undan mindre intressanta grannar fått ge plats för den. Man kan finna många egenarter på sin tomt, om man bara ger sig tid att se efter. Och många gåtor finnas att lösa. Den här eken till exempel, varför har den blivit en dvärgek? I stället för att växa sig hög och kraftig som sin granne, vilken den i ålder vida överträffar. Inte är det väl för att ge oss en illusion om sin japanska syster?

När vi vandra genom en romantisk rosenpergola upp till Stockgårdens härliga utsiktsplats går jag rakt emot en fin liten enbuske. Den är så rank i hållningen och graciös som en liten prinsessa, och grevinnan Hamilton berättar med ett leende dess historia. När Stockgården byggdes var det ingen som fäste sig vid den stackars enen som bara stod i vägen för alla och låg platt ner mot marken. Barken var alldeles avnagd när grevinnan en dag beslöt att förbarma sig över den. Den fick stöd och grästovv kring sig, klipptes och ansades, och så rätade den upp sig och vad tiden led, fick den sträcka ut ett par »armar», klipptes litet då och då, tills den en vacker dag befanns vara så tät och fin i sin fotsida dräkt att den bevärdigades med en krona. Och döptes till Prinsessan! Och den benämningen gör den verkligen skäl för, där den står på berget och nyper helt graciöst i »kjolén» och liksom blickar

drömmande ut över rosenträdgården vid sina fötter. Eller lyssnar hon kanske till melodien i den lilla brunnens skimrande vattenmussla.

Grevinnan Hamilton har av sin skogstomt och det i terrängen så symmerligen väl inlagda vackra huset gjort något idealiskt. Allt är fullkomligt, man vandrar omkring som bergtagen. Kanske är det just det osökta i hela anläggningen jänte den prägel av inre kultur och förfining, som vilar över det hela, som gör det så tjusande. Det är danat av *en* hand och *en* tanke.

Men grevinnan skakar på huvudet. — Stockgården är inte fullkomlig. Och hon ler ett hemlighetsfullt leende.

— Kanske skall jag få göra något ändå vackrare. Stockgårdens uppgift var i första hand att ge tillfälle att pröva en del nya saker och försöka blommor på olika lägen och jordblandningar. Att ha över tusentalet blomstersorter är för mycket i en privat trädgård av denna storlek. Men jag har en dröm, som jag länge hoppats få förverkliga. Det är att skapa något helt nytt — — — å, jag vet precis hur det skulle vara.

Så är det kanske med människan-konstnären. När verket är färdigt lämnar hon det ifrån sig, det upphör att fängsla henne längre. Med samma strålände entusiasm går hon vidare, beredd att skapa nytt och ge det bästa av sig själv.

Och så är sommarkvällen förbi hos grevinnan som målar i blommor och modellerar i grönska.

Alma Braathen.

Fotografierna av Atelier Jaeger, Stockholm.